

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE XI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 26–27 жовтня 2023 р.

Харків
2023

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С.В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В.О. – д-р філос. наук, професор

Бабенко А.О. – канд. техн. наук, доцент

Вельш Вольфганг – габілітований доктор філософії, професор

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О.А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С.О. – канд. техн. наук, доцент

Каграманян А.О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Коростельов Є.М. – канд. техн. наук, доцент

Кравець А. М. – канд. техн. наук, доцент

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Лисечко В.П. – канд. техн. наук, доцент

Лях В.В. – д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Соломніков І.В. – канд. екон. наук, доцент

Семенцова О.В. – канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 6 від 11.12.2023 р.)

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп. за випуск В.О. Даніл'ян. — Харків : Мачулін, 2023. — 242 с..

ISBN 978-617-8195-79-3

УДК 740+656+338

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN 978-617-8195-79-3

© Авторський колектив, 2023

© Мачулін, худ. оформлення, 2023

лежатимуть індивідуальний підхід, підтримка мотивації та оцінка результатів навчання на рівні широти кругозору студента, освоєння ним методів аналізу та синтезу, здатності до системного мислення, а не натренованості у проходженні однотипних тестів.

Список використаних джерел

1 Kevin Martin Top 5 EdTech trends for 2023

URL: <https://www.cambridge.org/elt/blog/2023/02/02/top-5-edtech-trends-for-2023/>

2 Global Industry Revenue Estimation and Demand Forecast to 2030

URL: <https://www.psmarketresearch.com/market-analysis/metallocene-polyethylene-market-report>

3 Top French university bans use of ChatGPT to prevent plagiarism URL:

<https://www.reuters.com/technology/french-university-bans-use-chatgpt-plagiarism-2023-01-27/>

4 UNESCO unveils new AI roadmap for classrooms URL:

<https://news.un.org/en/story/2023/05/1137117>

***БЛИЗНЮК Л.М.,** к.філол.н., доцент*

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МОВИ І МИСЛЕННЯ

Свідомість – це найвища функція мозку, властива лише людині, яка пов'язана з мовленням та перебуває в узагальненому та цілеспрямованому відображенні дійсності, у мисленнєвому регулюванні та самоконтролі поведінки людини.

Мова уособлює систему знаків і при цьому є засобом пізнання та спілкування людей. Без мови неможливо уявити пізнавальну діяльність особистості. Цей процес нерозривно пов'язаний з мисленням, оскільки думки людини завжди мають мовну форму, навіть коли люди думають «про себе». Отже, тільки в мові думка отримує своє реальне існування. При цьому мислення активно відображає об'єктивний світ у різноманітних теоріях, у вирішенні певних задач, узагальнено та опосередковано пізнаючи навколишні реалії.

Вільгельм фон Гумбольдт вважав взаємозв'язок між мовою та мисленням настільки тісним, що ототожнював ці два поняття. Мову, мислення та духовний світ людини він вважав виявленнями однієї й тієї ж сутності [1, с.308]. Ототожнюють мову і мислення багато інших лінгвістів. Зокрема, американський дослідник Л. Блумфілд вважав, що «...мислення є говоріння із самим собою...» [4, с.290].

Розглядаючи як одне ціле, але при цьому дещо розмежовуючи мову і мислення, Ф. де Соссюр пропонував декілька порівнянь. Мову, на його думку, порівняти з аркушем паперу: думка – це його лицьова сторона, а звук (матеріальне вираження думки) – зворотня. Не можна розрізати лицьову сторону, не розрізавши зворотню, тому що неможливо у мові відокремити ані звук від думки, ані думку від звука [5, с.427]. Ф. де Соссюр припускав можливість розмежування мови і мислення, але тільки теоретично, тому що насправді вони є єдині.

Таким чином, щодо зв'язків мови і мислення зараз виокремились дві основні точки зору:

- думка здорового глузду, за якою мова є певною оболонкою готової думки, спосіб її передавання, але не засіб формування думки. На користь цього можна навести такі аргументи: по-перше, обсяг мислення є значно суттєвішим, ніж та частина, яка висловлюється людиною і бувають ситуації, коли люди «про себе» щось розуміють, але їм складно це вимовити; і, по-друге, глухонімі люди не відстають у своєму розвитку, замінюючи звукове мовлення мовою жестів;

- мова і мислення перебувають у тісному взаємозв'язку, але при цьому не є тотожними, оскільки мова здійснює по відношенню до свідомості «гарматну функцію», тобто є засобом формування думки. Отже, спочатку мова здійснює комунікативну функцію, а потім – пізнавальну, для якої не потрібні особливі та складні мовленнєві форми.

З фізіологічної точки зору нерозривний зв'язок мислення, органів мовлення та слухового апарату пояснюється первинним та, зрештою, досі не улаштуванням природи людини. При цьому знов можна згадати слова В. Гумбольдта: «Мова є обов'язковою передумовою мислення... Звукова форма є вираженням, яке мова створює для мислення» [1, с.315].

Таким чином, мова і мислення як соціальні явища зумовлюють одне одного: поза мисленням діяльність людини є безцільною та безглуздою. Мова являє собою організовану структуру символів, у якій діють свої правила та закони. Мова і мислення нерозривно пов'язані як види суспільної діяльності. Мова утворює єдність з мисленням, тому що без мислення не може бути мови, отже і мислення без мови не є можливим. Однак при цьому слід пам'ятати, що мислення може бути як вербальним, так і невербальним (наочно-образним).

Завдяки мовленню люди спілкуються, передають свої думки, почуття, знання, висловлюють почуття та бажання. Таким чином, мислення не може відбуватися без мовного матеріалу [2, с.190].

У процесі вивчення мови, людина налаштовує свій мозок, тренує пам'ять та стимулює власну логіку, особливо, коли йдеться про вивчення мови іноземної. Якщо вивчення іноземної мови для її «не носія» викликає труднощі, то у мозку

формуються ті нейронні зв'язки, які відповідають за аналітичне мислення, за розрізнення певних складних синтаксичних структур. Наприклад, лінгвістичні дослідження довели, що коли мова наділена благозвучністю або ж її граматичні правила чітко впорядковані та достеменно сформовані, то такими ж рисами характеру можуть бути наділені носії цих мов. Під час одного експерименту вчені досліджували нейронні зв'язки, що об'єднують мовні центри носіїв арабської та німецької мов. Ці мови кардинально відрізняються. МРТ мозку арабськомовних добровольців показала більш міцний зв'язок між лівою та правою півкулями мозку, а в німецькомовних – в мовному секторі лівої півкулі. Це доводить, що мозок є пластичним. Тобто, при вивченні іноземної мови відповідні структури мозку, які відповідають за світосприйняття, змінюються, а, отже, наш мозок адаптується до когнітивних вимог. [4; с.37].

Список використаних джерел

1. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. М: Прогресс, 1985. 451 с.
2. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від О.Потебні до гіпотезимовного релятивізму). Львів: Літопис, 2002. 304 с.
3. НейроІмідж. Том 270. 15 квітня 2023 р. С. 27-40
4. Bloomfield L. Introduction to the Study of Language. New York:Holt and Co., 1914—P.276-380
5. Saussure F. de. Cours de lin-guistiquegenerate. Edition critique par R. Engler. Wiesbaden, 1967-1968. P. 427-429.

БЛИЗНЮК Л.М., к.філол.н., доцент

МИХАЙЛОВА Є., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

НЕОГУМБОЛЬДТІАНСТВО У ВИЗНАЧЕННІ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Термін «неогумбольдтіанство» використовується у лінгвістиці та визначає прагнення вивчати мову в тісному зв'язку з культурою її носіїв. Таку назву цей напрям отримав у зв'язку з тим, що вперше проблема «мова і народ» на широкій науковій основі була поставлена В. Гумбольдтом.

На думку Гумбольдта, у мові закладено певне світобачення, яке відображає духовний світ народу – носія мови. Мова знаходиться між людиною й зовнішнім світом, і людина бачить світ таким, яким він зафіксований у рідній мові: «Людина оточує себе світом звуків, щоб сприйняти й засвоїти світ предметів [1, с. 115]. Оскільки сприйняття й діяльність людини залежать від її уявлень, то її

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	5
АБАШНІК В.О. Григорій Сковорода у творчості Фелікса Гаазе (1882–1965)	5
АБАШНІК У.В. «Будинок привидів» (1942): особливості швейцарської комедії жахів	9
БЕРЕЗНИЙ В.М., ЄРМОЛЕНКО О.А., ЛИСЬОНКОВА Н.М. Трансформація освіти в епоху нейромереж	12
БЛИЗНЮК Л.М. Психофізіологічні основи мови і мислення	14
БЛИЗНЮК Л.М., МИХАЙЛОВА Є. Неогумбольдтіанство у визначенні мовної картини світу	16
БОЙЧЕНКО М.І. Цінності використання ші та вартості люської комунікації	18
ВАРЛАМОВА А.В., НЕШКО С.І. Переклад як засіб комунікації	21
ГАЙДЕМАНН Дітмар Герман Моральний скептицизм та етичний релятивізм	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Теорія регіональних розбіжностей Стейна Роккана	30
ДАНІЛ'ЯН В.О., РЯБЧЕНКО С.Р., БАБЕНКО К.А. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти	32
ДАРАГАН А., НАЗАРЕНКО І.Л. Особливості перекладу економічних текстів	34
ДОВЖЕНКО С.С., СВЕТОШ В.Ю. Особливості фізичної активності у зрілому віці у відповідності з європейськими стандартами	35
ДОНЕЦЬ С.М., ТАРУТА А. Переклад українських суспільно-політичних реалій англійською мовою	37
ЗАГРІЙЧУК І. Д. Комунікація та толерантність в умовах сучасної пограничної ситуації	39
ЗРОДНІКОВА К.В., УМРИХІНА К.О. Людина та інформаційно-комунікативні технології: виклик сучасності	43
ЗРОДНІКОВА К.В., МИНИННИК Д.В. Вплив культурної глобалізації на суспільство	44
КІМ К.В., КОВАЛЬОВА О.В., ШАПАТІНА О.О. Комунікації учасників освітнього процесу	45
КОДАЛЛЕ Клаус-Міхаель Дух прощення	47
КОЛЕСНИК К.Е. Образ кайзера Вільгельма в творчості німецького медальєра Карла Гьотца	53
КОЛЕСНИК К.Е., ІХНЕНКО С.О. Англо-ірландська книжкова мініатюра у ранньому Середньовіччі	60
КОММЕДАЛ О. Теорія гендеру та гендерної ідентичності С. М. Ольсен	67

Наукове видання
Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несуть автори роботи

Людина, суспільство, комунікативні технології:
матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.
26-27 жовтня 2023 р.

Reports of the XI International scientific-practical conference
“A person, a society, communicative technologies”

Відп. за випуск В.О. Даніл'ян

Підписано до друку 20.12.2023. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. 27,67. Обл.-вид. арк. 41,8.
Наклад 300 пр. Зам. №

Видавець Мачулін Л.І.
тел. +38(068)886-52-57
editor2016@ukr.net
<http://knigoizdat.org.ua>
Свідоцтво про держреєстрацію:
сер. ХК №125 від 24.11.2004

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.